

Získavanie vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky

hlavné zistenia a výstupy z národnej štúdie EMN

Národná konferencia EMN: Migrácia kvalifikovaných pracovníkov z tretích krajín - politiky a prax

Andrea Frkáňová
(Peter Drozd, Natália Ulrichová)

20. novembra 2013, Bratislava

Získavanie (vysoko)kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín – národná štúdia

Ako je to v SR?

- poskytnúť prehľad o politikách a legislatívnych opatreniach v oblasti prilákania kvalifikovaných a vysokokvalifikovaných pracovníkov v SR
- informovať v tejto súvislosti o skúsenostiach, prípadne problémoch a budúcich krokoch
- dostupné štatistiky

Metodológia

- stanovená špecifikácia v dotazníkovej forme
- spracovanie a analýza dostupných podkladov a dokumentov
- dostupné štatistické údaje v období január – jún 2013
- pripomienkovanie relevantnými subjektmi (MPSVaR SR, ÚHCP P PZ, MÚ MV SR a MH SR)

Predkladaná štúdia môže predstavovať podklad na širšiu odbornú diskusiu na túto tému.

Definície

- Pojmy vysokokvalifikovaný a kvalifikovaný migrant, resp. štátny príslušník tretej krajiny nedefinuje v SR žiadny dokument.
- vysokokvalifikovaní a kvalifikovaní migranti = štátni príslušníci tretích krajín
- podľa medzinárodnej štandardnej klasifikácii zamestnaní ISCO-88, prenesenú v podmienkach SR do tzv. **rozšírenej klasifikácie zamestnaní KZAM-R**.

vysokokvalifikované zamestnanie = prvé 3 hlavné triedy KZAM-R:

- zákonodarcovia, vedúci a riadiaci zamestnanci (funkcia tvorby politiky a riadenia);
- vedeckí, odborní a duševní zamestnanci (vysokoškolské vzdelanie, bakalárske vzdelanie = ISCED 5 a 6, alebo vedecká kvalifikácia);
- technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci a zamestnanci v príbuzných odboroch (úplné stredné, príp. bakalárske vzdelanie = ISCED 5, príp. 4).

Definície

kvalifikované zamestnanie = triedy 4-8 KZAM-R:

- nižší administratívni zamestnanci (úradníci);
- prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode;
- kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve a príbuzných odboroch (okrem obsluhy strojov a zariadení);
- remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári (okrem obsluhy strojov a zariadení);
- obsluha strojov a zariadení.

zamestnania vyžadujúce rovnaký stupeň vzdelania (stredné vzdelanie, úplné stredné vzdelanie = ISCED 4 a 3) a rozlišujú sa vzťahom k širokým skupinám špecializácie vzdelania).

Národná štúdia - obsah

- národná politika a praktické opatrenia
- popis strategických dokumentov
- vplyv európskej legislatívy na politiky a opatrenia v oblasti získavania kvalifikovaných a vysokokvalifikovaných pracovníkov na slovenský trh práce
- dohody s tretími krajinami v tejto oblasti
- iné opatrenia legislatívneho a nelegislatívneho charakteru, ktoré by mohli mať vplyv na príchod vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do SR

Národná štúdia - obsah

- vyhodnocovanie a efektivita opatrení v oblasti prilákania vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných migrantov na trh práce
 - analýza dostupných štatistík
 - výzvy a bariéry pri vstupe na pracovný trh v SR
 - opatrenia do budúcnosti
-

Zistenia

- viaceré strategické dokumenty, no ani jeden z nich sa špecificky priamo nezameriava len na rozpracovanie tejto problematiky
- **Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020**
- **Koncepčné zámery migračnej politiky SR na obdobie rokov 2011 – 2015**
- **Minerva 2.0 – Slovensko do prvej ligy**
- **Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2012 – 2016**
- **Koncepcia integrácie cudzincov SR**

Zistenia: Migračná politika SR

MP sa zameriava v oblasti pracovnej migrácie na vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných pracovníkov

Zásady MP v oblasti pracovnej migrácie

- potreby SR, resp. potreby národného hospodárstva a trhu práce SR,
- potreba odpovedať na výzvy globálnej súťaže o talenty,
- rozvoj hospodárstva a spoločnosti SR,
- pokrytie pretrvávajúceho dopytu po nedostatkových profesiách na národnom trhu práce.

Ciele MP v oblasti pracovnej migrácie

- prijímanie a zamestnávanie vysokokvalifikovaných zamestnancov, vedeckých pracovníkov a podľa potreby ďalších kvalifikovaných migrantov,
- aktívne a flexibilné prijímanie takýchto cudzincov a vytváranie podmienok pre ich príchod na Slovensko.

Zistenia: Opatrenia MP v oblasti pracovnej migrácie

- vytvorenie pravidiel ekonomickej imigrácie formou definovania tzv. „slovenskej karty“ (modifikácia „modrej karty Európskej únie“) pre kvalifikovaných a vysokokvalifikovaných imigrantov,
- zavedenie bodového systému, ktorý bude flexibilným nástrojom na určovanie priorít v prijímaní jednotlivých kategórií imigrantov
- vykonávanie pravidelných analýz potrieb národného hospodárstva a ekonomického prínosu jednotlivých skupín ekonomických migrantov (podľa účelu pobytu)
- zväžiť prijímanie regulačných a kontrolných opatrení, ako aj opatrení na motiváciu cudzincov, ktorí sú prínosom pre slovenské hospodárstvo, aby pôsobili v SR s cieľom zabezpečenia rovnováhy na trhu práce i v celom rozsahu ekonomickej migrácie

Zistenia: Opatrenia MP v oblasti pracovnej migrácie

- podpora prijímania ekonomických migrantov, zamestnávania migrantov z tretích krajín v súlade s potrebami národného hospodárstva a trhu práce s dôrazom na prijímanie a zamestnávanie vysokokvalifikovaných zamestnancov, vedeckých pracovníkov a ďalších kvalifikovaných migrantov

Zistenia: Akčné plány MP

- cieľom je rozpracovať opatrenia MP do konkrétnych úloh
- flexibilné dokumenty, ktoré zainteresované rezorty/subjekty (MV SR, MZVEZ SR, MPSVR SR, MH SR, MK SR, MŠVVŠ SR, MZ SR, ŠÚ SR a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí) gestorujú a môžu podľa potreby meniť alebo dopĺňať
- stav ich plnenia je predmetom každoročnej *Súhrnnej správy o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky* (2011 a 2012)
- Riadiaci výbor pre migráciu a integráciu cudzincov koordinuje plnenie úloh
- MP a jej relevantné opatrenia boli implementované do praxe zatiaľ len čiastočne alebo sú implementované len krátky čas, a preto **nie je momentálne možné vyhodnotiť ich efektívnosť**.

Zistenia: Praktické opatrenia vplyvajúce na vstup pracovných migrantov na trh práce v SR

- SR aplikuje niekoľko zvýhodnení pre isté skupiny migrantov, upravené priamo legislatívou, ktorá je ovplyvnená vo veľkej miere legislatívou EÚ (*Smernica Rady 2009/50/ES o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vysokokvalifikovaného zamestnania, Smernica Rady 2005/71/ES o osobitnom postupe prijímania štátnych príslušníkov tretích krajín na účely vedeckého výskumu a Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/98/EÚ o jednotnom postupe vybavovania žiadostí o jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie...*)
- Rozhodnutie pri výbere krajiny, do ktorej sa vysokokvalifikovaný, resp. kvalifikovaný migrant rozhodne prísť pracovať, môžu ovplyvniť aj iné faktory, avšak je potrebné zdôrazniť, že v podmienkach SR nejde o opatrenia, ktoré by boli špecificky zamerané len na skupinu vysokokvalifikovaných, resp. kvalifikovaných migrantov.

Zistenia: Praktické opatrenia vplyvajúce na vstup pracovných migrantov na trh práce v SR

Legislatívne opatrenia

- prístup na trh práce bez povolenia na zamestnanie
- získanie povolenia na zamestnanie bez nutnosti skúmať situáciu na trhu práce
- zrýchlená, resp. skrátená doba vydávania potrebných dokladov pre isté skupiny migrantov (do 30 dní odo dňa podania kompletnej žiadosti)
- ochranná lehota (30-dňová)

Iné opatrenia nelegislatívneho charakteru

- angažovanie sa zamestnávateľov v migračnom procese
- opatrenia v oblasti integrácie
- cielené poskytovanie informácií vrátane informačných kampaní*
- stimuly pre investorov*

Spolupráca s tretími krajinami

- zameranie na krajiny s vyšším počtom Slovákov žijúcich v zahraničí
- žiadne dohody s tretími krajinami, ktorých cieľom by bola spolupráca v oblasti pracovnej migrácie so zameraním na prilákanie (vysoko)kvalifikovaných migrantov
- zmluvy, ktorých predmetom je okrem iného aj migrácia za prácou (Kanada, Nový Zéland, Švajčiarsko a Rusko)

Zistenia: Štatistiky

- o dostupné štatistiky o zamestnaných štátnych príslušníkoch tretích krajín získané priamo od slovenských inštitúcií (UPSVaR a ÚHCP P PZ / EUROSTAT)
- o ide o tokové údaje – t. j. stav ku koncu roka

Prvé povolenia na pobyt vydané z dôvodu zárobkovej činnosti (2008 – 2012)

	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový počet prvých povolení na pobyt vydaných z dôvodu zárobkovej/platenej činnosti	3 984	2 302	1 776	1 321	1 855

Zdroj: ÚHCP P PZ (2012), údaje zasielané Eurostatu, Eurostat (2008 – 2011).

Poznámka: v uvedených štatistikách nie sú zahrnuté vydané povolenia z dôvodu zárobkovej činnosti, ak sa predmetné osoby nachádzajú na území SR dlhšie alebo si zmenili účel pobytu – napr. zo štúdia na zamestnanie).

Zistenia: Štatistiky ÚHCP P PZ

Povolenia na pobyt vydané na základe modrej karty EÚ

	2011	2012	2013 (k 17. 6. 2013)
Modré karty EÚ	0	7	3

Zdroj: ÚHCP P PZ, údaje zasielané Eurostatu.

Poznámka: V rokoch 2008 – 2010 sa modré karty EÚ v národnej legislatíve neuplatňovali.

9 mužov a len 1 žena

Najviac povolení bolo udelených občanom Ruska a Ukrajiny (4 modré karty EÚ) a po 1 povolení občanom Číny a Turecka

Zastúpenie mali všetky vekové kategórie v produktívnom veku, a to konkrétne 4 modré karty EÚ v kategórii 25 – 34 rokov a po 3 modré karty EÚ v kategórii 35 – 44 rokov a 45 – 54 rokov

Zastúpené boli pracovné pozície lekár a výskumník (po 3 modré karty EÚ), manažér (2 modré karty EÚ) a po 1 modrej karte EÚ v pozícii IT špecialista a obchodník

Stav k 31.10.2013:

+ 3 modré karty EÚ

- muži
- Ukrajina a Rusko
- Konštruktér/projektant v stavebníctve a IT špecialista

Zistenia: Štatistiky ÚPSVaR

Vydané povolenia na zamestnanie a informačné karty 2 (2008 – 2012)

	2008			2009			2010			2011			2012*		
	PZ	IK 2	Spolu	PZ	IK 2	Spolu	PZ	IK 2	Spolu	PZ	IK 2	Spolu	PZ	IK 2	Spolu
(1. HT) zákonodarcovia, vedúci a riadiaci pracovníci	378	210	588	448	216	664	543	263	806	595	266	861	729	141	870
(2. HT) vedeckí a odborní duševní zamestnanci	324	180	504	443	236	679	587	285	872	657	325	982	763	223	986
(3. HT) technickí, zdravotníckí, pedagogickí zamestnanci a zamestnanci v príbuzných odboroch	354	199	553	383	216	599	404	253	657	432	357	789	559	208	767
(4. HT) nižší administratívni zamestnanci (úradníci)	57	51	108	29											
(5. HT) prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode	245	94	339	281											
(6. HT) kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve a v príbuzných odboroch (okrem obsluhy strojov a zariadení)	63	7	70	46											
(7. HT) remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári (okrem obsluhy strojov a zariadení)	1 362	79	1 441	686											
(8. HT) obsluha strojov a zariadení	480	125	605	223											
Celkový počet cudzincov vo všetkých triedach vrátane nízkokvalifikovaných	3 372	1 083	4 455	2 654											

- väčšie zastúpenie štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú vysokokvalifikovaní a kvalifikovaní, ako tí s nízkou úrovňou dosiahnutej kvalifikácie
- vysokokvalifikovaní a kvalifikovaní, predstavovali v sledovanom období v každom roku viac ako 92 % z celkového počtu vydaných povolení na zamestnanie a informačných kariet
- počet vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov v sledovanom období rástol (okrem 2009) a najväčšie hodnoty dosahoval v posledných dvoch rokoch

Zdroj: ÚPSVaR a výpočty autorov.

Stav (počet osôb) ku koncu decembra v danom roku.

*Uvádzané štatistické údaje majú k dňu spracovania len predbež

Zistenia: Štatistiky ÚPSVaR

- viac vysokokvalifikovaných ako kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín
- **z vysokokvalifikovaných** štátnych príslušníkov tretích krajín tvorili najväčšiu skupinu vedeckí a odborní duševní zamestnanci
- najmenej boli zastúpení technickí, zdravotnícki, pedagogickí zamestnanci a zamestnanci v príbuzných odboroch
- **z kvalifikovaných** štátnych príslušníkov tretích krajín tvorili najväčšiu skupinu remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári, ktorí neobsluhujú stroje alebo zariadenia, nasledovali ich prevádzkoví zamestnanci v službách a obchode
- najmenej boli zastúpení kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve a v príbuzných odboroch, ktorí neobsluhujú stroje alebo zariadenia

Zistenia: Štatistiky ÚPSVaR

- Vydané povolenia na zamestnanie a informačné karty 2 top 3 krajiny pôvodu (2008 – 2011)

	2008			2009			2010			2011			2012*		
	Juhokórejská republika	Ukrajina	Vietnam	Juhokórejská republika	Ukrajina	Vietnam	Juhokórejská republika	Ukrajina	Vietnam	Juhokórejská republika	Ukrajina	Srbská republika	Juhokórejská republika	Ukrajina	Čína
(1. HT) zákonodarcovia, vedúci a riadiaci pracovníci	359	19	2	378	17	2	454	19	0	471	26	14	443	35	29
(2. HT) vedeckí a odborní duševní zamestnanci	52	80	2	46	129	2	79	196	2	84	245	30	81	263	29
(3. HT) technickí, zdravotníckí, pedagogickí zamestnanci a zamestnanci v príbuzných odboroch	136	53	3	88	58	3	130	79	0	224	93	33	166	101	20
(4. HT) nižší administratívni zamestnanci (úradníci)	12	51	1	6	23	1	14	22	1	16	25	14	16	16	1
(5. HT) prevádzkovi zamestnanci v službách a obchode	14	46	49	15	49	67	17	54	105	22	50	36	25	38	230
(6. HT) kvalifikovaní robotníci v poľnohospodárstve, lesníctve a v príbuzných odboroch (okrem obsluhy strojov a zariadení)	0	31	0	0											
(7. HT) remeselníci a kvalifikovaní výrobcovia, spracovatelia, opravári (okrem obsluhy strojov a zariadení)	31	551	671	15											
(8. HT) obsluha strojov a zariadení	15	169	190	9											
Celkový počet cudzincov v uvedených kategóriách (vysokokvalifikovaní a kvalifikovaní)	619	1 000	918	557	816	356	750	864	318	883	913	384	767	874	712

- najpočetnejšou skupinou sú Ukrajinci, Juhokórejci
- na ďalších pozíciách sa nachádzajú Vietnamci, Srbi a Číňania, pričom v posledných rokoch nahradila Srbská republika (v roku 2011) a Čína (v roku 2012) v top 3 Vietnam.

Zistenia: Štatistiky ÚPSVaR

- viac mužov ako žien, rovnako ako pri štátnych príslušníkoch tretích krajín s nízkou kvalifikáciou. Podiel žien však v posledných rokoch narastal
- viac ako polovica mužov mala vysokú kvalifikáciu a najčastejšie muži pracovali ako vedúci a riadiaci pracovníci. Rovnako to bolo aj pri ženskom pohlaví, kde boli najviac zastúpené ženy s vysokou kvalifikáciou, no najčastejšie pracovali ako vedecké a odborné duševné zamestnankyne
- najviac držiteľov povolení na zamestnanie a informačnej karty 2 vrátane nízkokvalifikovaných bolo v produktívnom veku (najviac zastúpená skupina vo veku od 25 do 34 rokov)
- najviac držiteľov povolení na zamestnanie a informačnej karty 2 malo vysokoškolské vzdelanie (ISCED 5 a 6)

Záver:

- Politiky SR v oblasti prilákania kvalifikovaných a vysokokvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín na slovenský trh práce sú zatiaľ len v rovine strategických dokumentov, pričom najvýznamnejším z nich je migračná politika.
- Keďže je migračná politika relatívne novým dokumentom, rovnako ako samotné akčné plány, nie je zatiaľ možné vyhodnotiť efektívnosť jej plnenia a v tejto súvislosti odvodiť príklady dobrej praxe alebo všeobecné skúsenosti.
- Jedinou praktickou skúsenosťou SR s komplexnou politikou zameranou na prilákanie vysokokvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín je fungovanie inštitútu modrej karty EÚ.

Záver:

- Tendencia vývoja štruktúry zamestnanosti v SR za obdobie rokov 2000-2010 ukazuje, že vzrástla ponuka pracovných miest najvyššej kvalifikačnej náročnosti a zložitosti práce, ktorá so sebou prináša vyššie požiadavky na úroveň vzdelania, zručností a skúseností pracovníkov.

(Analýza spoločnosti Trexima Bratislava s názvom Trendy zamestnanosti v SR v rokoch 2000 až 2010)

- V SR bolo v roku 2012 podľa informácie personálnej agentúry Manpower aj napriek pretrvávajúcej kríze **až 17 % zamestnávateľov**, ktorí neboli schopní dlhodobo nájsť vhodných zamestnancov na svoje otvorené pozície.

- K najdôležitejším dôvodom ťažkého obsadzovania voľných pracovných pozícií v SR patrí nedostatok vhodných uchádzačov, ďalej nedostatok tvrdých a technických zručností, kvalifikácie a vzdelania, skúseností, mäkkých zručností a príliš vysoké mzdové nároky.

(Prieskum Manpower. Nedostatok ľudí s potrebnou kvalifikáciou 2012)

- V tejto súvislosti je súhrnná správa EMN na túto tému, ktorá zosumarizuje skúsenosti a prax jednotlivých členských krajín v implementovaní politík a opatrení v oblasti prilákania kvalifikovaných a vysokokvalifikovaných migrantov, inšpirujúca.

Ďakujem za pozornosť

Oficiálna webová stránka EÚ:

www.emn.europa.eu

Webová stránka SK NKB EMN:

www.emn.sk

Kontakt:

afrkanova@iom.int

